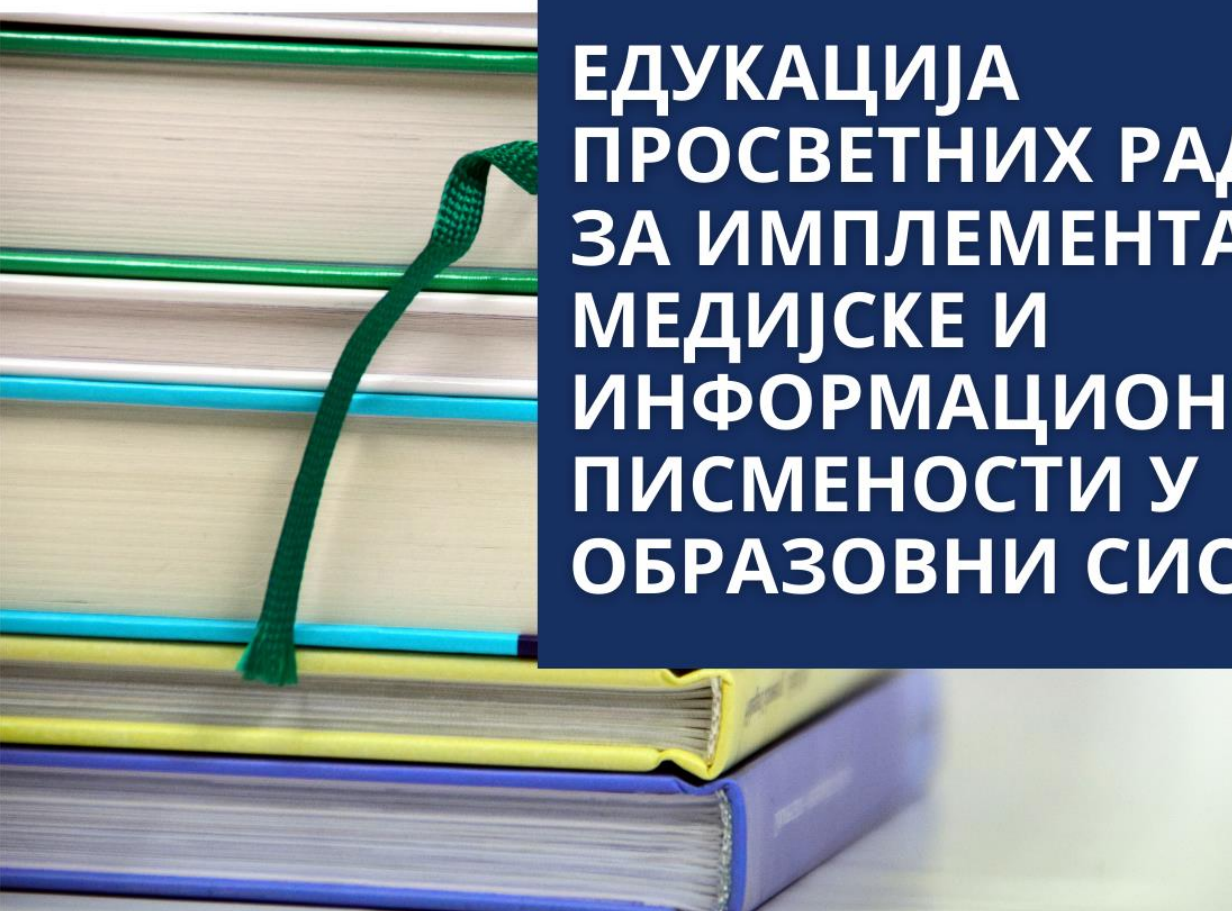


Предлог практичне политике

ЕДУКАЦИЈА ПРОСВЕТНИХ РАДНИКА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ МЕДИЈСКЕ И ИНФОРМАЦИОНЕ ПИСМЕНОСТИ У ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ



Наслов:

Предлог практичне политике: едукација просветних радника за имплементацију медијске и информационе писмености у образовни систем

Издавач:

Новосадска новинарска школа

Косовска 1/27, Нови Сад

office@novinarska-skola.org.rs

+381 21 42 4164

За издавача:

Милан Недељковић

Ауторка:

Милица Јањатовић Јовановић

Нови Сад, мај 2022.

Овај пројекат финансира
Европска унија



**#ЕУ
ЗА ТЕБЕ**

Пројекат „Унапређење медијске и информационе писмености кроз дијалог са јавним властима“ се спроводи у оквиру пројекта Београдске отворене школе „Дијалог промена“, уз финансијску подршку Европске уније. Садржај овог документа нужно не одражава ставове донатора ни Београдске отворене школе, и за њега је искључиво одговорна Новосадска новинарска школа.

ЕДУКАЦИЈА ПРОСВЕТНИХ РАДНИКА ЗА ИМПЛЕМЕНТАЦИЈУ МЕДИЈСКЕ И ИНФОРМАЦИОНЕ ПИСМЕНОСТИ У ОБРАЗОВНИ СИСТЕМ

УВОД

Пандемија вируса корона утицала је на процес образовања на начин који је отворио неколико нових перспектива за анализу будућих реформи образовног система. Пре свега, указано нам је на то да је образовни систем у стању да се брзо прилагоди новонасталој ситуацији и да делимично, а често и у потпуности, промени модалитет спровођења. Ефекти и успешност ове брзе прилагодљивости тек треба да се системски истраже.

Друга, веома важна перспектива представља сам начин на који се настава спроводила, тачније да се образовање не одвија више у потпуности непосредно у школама, већ је постала значајна и улога медија у читавом процесу. Јавни сервис Србије је уступио један свој канал и део своје платформе, како би образовни систем могао да окупи школе на једном месту и олакша спровођење наставе уз реализацију телевизијског преноса предавања намењених различитим узрастима и из различитих предмета. Осим тога, платформе за комуницирање су постале неизоставан сегмент одржавања контакта, спровођења наставе, оцењивања и обављања свакодневних школских обавеза у пандемијским условима. Улога која је приписана медијима у процесу образовања додатно је учинила видљивим присуство медија у свакодневном животу грађана, а нарочито ученика и ученица. Да медији могу и треба да остварују и образовну улогу у животу грађана потврдили су управо пандемијски услови образовања. Такође, да ће медији вероватно остати саставни део образовног процеса сведоче резултати истраживања „Извођење образовно васпитног процеса учењем на даљину“, које је

спровео Завод за унапређење образовања и васпитања (ЗУОВ). У истраживању је учествовало 50202 наставника и наставница, а 52 посто њих се сложило са тврдњом „Наставу на даљину требало би системски увести у школе, али као допуну редовном наставном процесу (комбиновањем онлајн и наставе уживо, без измена у школском календару)“.

Потенцијал медија и нових онлајн алата не огледа се само у техничкој допуну наставном процесу, већ и у развијању способности критичког тумачења медијског садржаја и повезивања тог процеса са садржајем наставних јединица које се на часовима обрађују, што представља један од основних аспеката медијске и информационе писмености (МИП). Значај медијског описмењавања грађана и грађанки препознат је и институционално и легислативно (Грња Клаић и Јањатовић Јовановић, 2021). Два најзначајнија показатеља у том смислу су „Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године“, која подразумева унапређење МИП, између осталог и „процесом увођења медијске писмености у формални образовни систем, као и развијањем компетенција наставника и професора“ (Мера 5.1).

Други показатељ јесте увођење изборног програма Језик, медији и култура у прве и друге разреде појединих гимназија у Србији од школске 2018/2019. године. Међутим, од почетка имплементације програма препознато је више изазова који онемогућавају да се оствари пун потенцијал који оваква врста програма носи. Изазови се могу груписати у три целине:

1. Недостатак званичних радних материјала који би просветним радницима олакшали реализацију програма и служили као водич кроз пројектну наставу;
2. Недостатак праћења ефеката и исхода постигнутих овим програмом;
3. Едукација просветних радника који би требало да реализују програме медијске и информационе писмености.

Изазов који се односи на недостатак званичних материјала уочен је одмах након почетка реализације програма. Просветни радници су се обраћали за помоћ и препоруку, између осталих и Новосадској новинарској школи, а одмах након почетка реализације овог програма више актера је радило на изради материјала који би наставницима послужили као теоријски водич и инспирација за пројектну наставу. Списак до сада

објављених приручника који могу користити наставницима који реализују програм Језик, медији и култура може се наћи у публикацији Новосадске новинарске школе „Звони за медијску писменост“ (стр. 18-19).

Проблема непостојања података о ефектима и исходима програма свесни су сви актери, који су сложни у томе да је неопходно урадити ревизију програма и прикупити повратне информације са терена. По речима заменице директора ЗУОВ-а, Дејане Милијић Субић, сада, након четири године реализације програма, право је време да се таква иницијатива покрене (Сигети, 2021: 19).

Иако сви претходно идентификовани проблеми представљају значајан изазов за имплементацију медијске и информационе писмености у образовни систем, истовремено се могу уочити покренуте иницијативе или постојање свести о постојећем проблему, што свакако јесте први корак ка превазилажењу. Међутим, када се говори о едукацији просветних радника, односно њиховој компетентности за реализацију ове врсте програма, и даље не постоји јасна свест на нивоу система који су донели овог изазова нити јасно идентификована иницијатива којом би се овај проблем ублажио, а у крајњој инстанци и потпуно решио.

ЕДУКАЦИЈА ПРОСВЕТНИХ РАДНИКА У ОБЛАСТИ МИП

Законом о основама система образовања и васпитања предвиђени су следећи услови када је у питању едукација наставника, васпитача и стручних сарадника:

1. Студије другог степена из научне, односно стручне области за одговарајући предмет, односно групе предмета;
2. Студије другог степена из области педагошких наука или интердисциплинарне, мултидисциплинарне, трансдисциплинарне студије другог степена које комбинују целине и одговарајуће научне, односно стручне области или области педагошких наука (члан 140).

Уз то, члан 142 истог закона предвиђа и следеће:

„Обавезно образовање лица из члана 140 овог закона је образовање из психолошких, педагошких и методичких дисциплина стечено на високошколској установи у току студија или након дипломирања, од најмање 30 бодова, од којих најмање по шест бодова из психолошких, педагошких и методичких дисциплина и шест бодова праксе у установи, у складу са европским системом преноса бодова.“

Када се говори о компетентности просветних радника који би требало да реализују програм медијске и информационе писмености у средњој школи уочен је изазов управо у области система обавезне едукације:

„Тешкоће у реализацији програма би се могле приписати томе да, према [Правилнику о измени Правилника о степену и врсти образовања наставника](#), стручних сарадника и помоћних наставника у гимназији, особе које испуњавају услове за извођење наставе на овом предмету (Језик, медији и култура, *прим. аут.*) су наставници који предају Српски језик и књижевност, односно Матерњи језик и књижевност за припаднике националних мањина, Страни језик, Психологију, Социологију и Латински језик. Истовремено, искуство показује да се наставници не осећају довољно компетентно да из датог предмета обрађују теме које се тичу медија зато што, између осталог, о овим темама нису били обучавани на својим матичним факултетима “ (Сигети, 2021: 19).

Истраживање Новосадске новинарске школе такође је показало да наставници сматрају да „едукација наставника о медијској писмености треба да се у највећој мери врши континуирано кроз семинаре (77,8 одсто), потом уводном обуком пред почетак реализовања програма медијске и информационе писмености (39,5 одсто), образовањем на факултету о медијској и информационој писмености кроз редован предмет (32,1 одсто) и, тек на крају, да едукација треба да се одвија самоиницијативно уз приручнике и друге ресурсе на интернету (29,6 одсто)“ (Сигети, 2021: 22).

Просветни радници који желе да се едукују у области МИП то могу учинити преко акредитованих семинара, међутим, они наставници који су их похађали су добили једнократну едукацију, која се не може сматрати довољно ефикасном мером за системско увођење медијске и информационе писмености у образовни систем.

Семинари медијске и информационе писмености јесу добар корак у целокупном процесу, међутим, након тога неопходно је спровести низ мера којима ће се одговорити

на тренутне и будуће изазове у области стручног и професионалног усавршавања просветних радника да реализују МИП програме.

Изазови који су уочени током истраживања, као и у практичном раду Новосадске новинарске школе, могу се класификовати на следећи начин:

- Недостатак континуитета у едуковању просветних радника

Просветни радници који су заинтересовани да спроводе медијску и информациону писменост на настави имају могућност да се едукују на семинарима стручног усавршавања или путем једнократних обука које организују јавне институције. Иако су овакве обуке веома значајне, ипак недостаје континуитет, којим би се обезбедило то да се наставници упознају прво са основним концептима, који би се потом ажурирали и надограђивали новим информацијама, вештинама, знањима, као и иновативним концептима за примену стечених знања.

- Усаглашавање едукација у области МИП, како би сви понуђени семинари остваривали истоветне исходе које би дефинисале образовне институције

Увођење медијске и информационе писмености је релативно нови концепт у образовном систему Републике Србије. Како не постоји план системске едукације просветних радника, тако не постоји ни стандард који је неопходно да наставници задовољавају, како би се сматрали компетентним да реализују МИП програме. У овом смислу од великог значаја могу бити већ спроведене иницијативе које су предвиделе сет неопходних компетенција, а које су представљене у приручнику „[Think Critically, Click Wisely](#)” (стр. 26-27), који је објавио УНЕСКО 2021. године. Као кључне компетенције, наводе се:

1. Способност разумевања основних МИП концепата и начина на који они унапређују процес образовања и доприносе унапређењу животних вештина;
2. Разумевање начина на који се МИП може прилагодити школском курикулуму;
3. Коришћење медијских садржаја и извора информација како би се унапредило критичко мишљење и вештине неопходне за решавање проблема, као и пренос тих вештина ученицима;
4. Употреба различитих извора информација, као и организација информација у образовању која ће поштовати различитост;

5. Примена педагошких вештина које су у складу са вредностима доброг управљања, одрживог развоја и интеркултуралности;
 6. Употреба технологије за приступ информацијама које су неопходне у педагошком и професионалном развоју.
- Не спроводи се праћење реализације наставе током које би наставници применили стечена МИП знања и вештине

За сада не постоје стандардизовани протоколи којима би се пратила успешност реализације наставе уз употребу МИП вештина кроскурикуларно. Осим тога, и даље нема јавно доступних података о евалуацији програма Језик, медији и култура. У Извештају о реализацији [Акционог плана за спровођење Стратегије развоја образовања до 2020. године](#), наведено је да је упитник којим би се прикупили повратне информације о спровођењу нових изборних програма креирао [Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања](#), међутим, на сајту Завода и даље не постоје резултати истраживања спроведеног на основу креираног упитника. Како је наведено раније у тексту (стр. 3), из ЗУОВ-а је саопштено да је сада добар моменат да се оваква врста евалуације спроведе. Међутим, уколико се евалуација није спроводила сваке године, чак и уколико се покрене процес евалуације програма у наредном периоду, постојаће изазов ретроактивног процењивања успешности и ефеката спроведеног програма.

- Неусаглашеност система вредности из којих ће медијске поруке бити тумачене

Један од најзначајнијих изазова за успешну имплементацију медијске и информационе писмености у образовни систем представља „вредносни кључ“ за критичко тумачење медијских порука. Наиме, настава која укључује медијско и информационо описмењавање, требало би да буде простор слободе за ученике, који уз стручно навођење наставника успевају да поставе питања која ће их довести до валидности аргумената, деконструкције друштвених и историјских наратива, али и преиспитивање јавних ауторитета.

Како би се установио општи систем вредности у ком се жели увести медијска и информациона писменост као образовни концепт, неопходно је нагласити да грађани Србије спадају у групу најмање медијски писмених грађана Европе јер се Србија налази на 29. месту од 35 земаља које су анализирале [истраживањем Института за отворено](#)

[друштво из Софије](#) (2021). Одговорност за то се може приписати образовном систему, самим грађанима, али и медијима у Србији који се одликују дубоком поларизацијом која почива на политичким и идеолошким основама, показало је истраживање Новосадске новинарске школе „[Медији о медијима, слободи медија и новинарима](#)“.

Када је у питању спровођење образовних активности уважавајући друштвену разноликост и интеркултуралност, што је једна од основних предиспозиција за медијско описмењавање, значајно је истаћи да је „за скоро 60 посто грађана Србије из различитих етничких заједница опстанак сопствене нације најважнији. Само 14 посто људи сматра да су лични планови важнији од нације“ ([Интеркултуралност](#), 2019: 69).

Може се закључити да медијска и информациона писменост истовремено представља и пут који води до усвајања универзалних људских вредности, међутим, помало парадоксално, медијски писменим се може постати тек усвајањем ових вредности. Уколико се у тумачењу медијских садржаја полази из парадигматске основе приоритета заштите сопствене нације по сваку цену, вишег вредновања одређене религије у односу на другу, као и постојања недодирљивих особа, тема или митова, у том случају се не може говорити о критичком тумачењу медијских порука, већ о тумачењу порука у одређеном идеолошком кључу, који би само додатно допринео системски подржаном ширењу пропаганде већ у најранијим образовним циклусима.

Из тог разлога се вредносни кључ за критичко тумачење медијских порука не сме посматрати као нешто саморазумљиво, већ се управо спрам ученог стања по питању вредносног и медијског окружења у друштву, треба инсистирати на континуираном и отвореном дијалогу свих страна које треба да буду укључене у процес медијског описмењавања најмлађих грађана.

- Необезбеђена могућност континуиране размене искустава и примера добре праксе међу просветним радницима

Истраживањем није могло бити установљено да у Србији постоји могућност да сви заинтересовани наставници који на својим часовима примењују неке од аспеката медијске и информационе писмености остварују континуирану и свеобухватну комуникацију преко заједничке платформе, стручних скупова или на неки сличан начин. Сајт medijskapismenost.org.rs који је покренула Новосадска новинарска школа у оквиру

пројекта „Дигитални погон“ има потенцијал да постане место онлајн окупљања наставника заинтересованих за медијску писменост, међутим, без системске подршке овакве иницијативе, сајт неће моћи да ради у континуитету, нити ће за њега чути сви потенцијално заинтересовани просветни радници.

ИСКУСТВА ИЗ ДРУГИХ ЗЕМАЉА

Иако постоје бројне државе које су почеле системски да уводе медијску и информациону писменост у формално образовање деценијама пре него што се то почело спроводити у Србији (Велика Британија, Финска, Канада, Француска, да наведемо само неке), ипак се и даље трага за најбољим начином да се обезбеди свеобухватна и делотворна едукација просветним радницима који спроводе овакве програме. Тако истраживачи из Финске уочавају да иако постоји вишедеценијска пракса учења уз и о медијима у финским школама (још од осамдесетих година двадесетог века), ипак не постоји уједначен нити обавезан програм едукације просветних радника за спровођење овакве врсте образовања: „Постоје неједнакости између програма обуке наставника. Иако је обука наставника у Финској прилично квалитетна, ипак је могуће дипломирати без основног знања о медијском образовању“ (Котилаинен и Купиаинен, према Грња Клаић и Јањатовић Јовановић, 2021:24).

Земље које се активно баве трансформацијом образовног система ка увођењу медијске и информационе писмености као кроскурикуларне дидактичке праксе чешће се опредељују да врше едукацију просветних радника да своју наставу реализују уз помоћ медија, него да их обуче за критичку анализу медијских садржаја кроз предавање сопствених предмета.

Ова ситуације је полазиште, али и исходиште бројних научних радова.

„Истраживачи Тиеде (Tiede), Графе (Grafe) и Хобс (Hobbs) (2015) проучавали су 64 универзитета или факултета за образовање наставника у Немачкој и 316 америчких јавних образовних институција које пружају обуку наставника и постдипломске студије, закључивши да врло мали број нуди више од медијске дидактике (основне образовне

технологије која подучава са медијима, а не о медијима). Како они извештавају, према њиховим подацима у Сједињеним Државама, 'медијско образовање, са нагласком на наставне праксе повезане са критичком евалуацијом медија, културе и друштва, било је мало, представљајући само два посто свих студијских програма у програмима обуке наставника'" ([Шер, Мамикоњан и Лопез](#), 2019: 4) (Share, Mamikonyan i Lopez).

Универзитет у Калифорнији (UCLA) представља један од ретких примера добре праксе када је у питању институционализација едукације просветних радника у области медијске и информационе писмености. Наиме, овај Универзитет од 2011. године има обавезан курс за све студенте који се припремају да предају у оквиру K-12 образовања, а који се односи на критичко тумачење медијских порука и производњу медијског садржаја – критичка медијска писменост (Critical Media Literacy). Аутори програма његов крајњи циљ описују на следећи начин:

„Ово критичко уоквиривање подржава наставнике и ученике да продубе своја истраживања расизма, сексизма, класизма, хомофобије, прекомерне потрошње, експлоатације животне средине и других проблематичних представљања у медијима“ (Шер, Мамикоњан и Лопез, 2019: 8).

Више информација о програмима овог Универзитета, материјалима и додатним препорукама за рад може се пронаћи на [линку](#).

Изузетно значајан корак који су начинили аутори програма састојао се у спровођењу истраживања, којим се желело установити да ли су и на који начин њихови студенти након похађања курса применили критичку медијску писменост током наставе. Истраживање је показало да је већина просветних радника често или повремено успевала да примени МИП у настави, међутим, када се анализирано ко су наставници који примењују овакве концепте, испоставило се да су то већином били наставници друштвених наука и језика, док су наставници природних наука имали потешкоће да овакве концепте примене на својим часовима. Једна од потешкоћа које су наставници природних наука наводили била је значајна количина времена коју је потребно утрошити да би се часови осмислили на такав начин, уколико не постоје колеге са којима би кроз размену идеја дошли до решења (Шер, Мамикоњан и Лопез, 2019).

Овај податак је веома значајан, јер указује на то да није довољна само квалитетна едукација и припрема, већ и могућност да се наставници сродних група предмета умрежавају и комуницирају, како би се лакше превазишле уочене потешкоће, било у настави или током њене припреме.

ПРЕПОРУКЕ

Едукација

Медијска и информациона писменост се у последње време намеће као све значајнији императив у процесу образовања, управо због све веће инкорпорираности како ученика, тако и наставника у медијско окружење. Најмлађе генерације се већ годинама уз медије социјализују, забављају, доносе значајне животне одлуке, информишу се о друштвеним и научним феноменима. Дакле, медији су за њих, уз школу, главни извор информација. Медијска и информациона писменост се испоставља као ефикасан начин да се ученици од најранијих дана припреме да критички конзумирају медијске садржаје којима су изложени хтели они то или не. Информације, знање, вештине стечене на сваком од часова ученици могу (а то је свакако и основни циљ, као и примарно очекивање ученика) применити у свом реалном животном (што се све више преклапа и са медијским) окружењу.

Планирање едукације просветних радника за имплементацију МИП у настави требало би да полази од тога ко су наставници који ће се овим концептима бавити и на који начин. Иако је у Србији Језик, медији и култура један од изборних програма који ученици најрадије бирају (Сигети, 2021: 18), ипак се по иницијативама које спроводи Министарство културе и информисања (као што је објављивање приручника „[Медијска писменост](#)“) јасно види да иницијативе државе такође иду и у смеру **кроскурикуларне примене медијске писмености на свим часовима и са свим узрастима**. Како је то концепт за који се и Новосадска новинарска школа залаже својим вишедеценијским радом, а који се и након бројних истраживања и искустава показао делотворнијим и у складу са основном идејом шта би МИП у образовању требало да представља, на овом

месту ће бити представљен предлог за едукацију свих просветних радника који би на својим часовима примењивали ову дидактичку методу.

Као што је већ наведено, Закон о основама система образовања и васпитања налаже (чланови 140 и 142), да будући наставници морају, уз стицање знања из уже стручне и научне области, да стекну и минимум 30 бодова из области психолошких, педагошких и методичких дисциплина. Потпуно је јасно да је осим стручности у датој области неопходно познавати начине за квалитетну едукацију будућих ученика, разумевање психичких развојних стадијума код деце и најбољег педагошког приступа у току процеса образовања и васпитања.

Овим документом се жели указати на то да се и медијска и информациона писменост треба посматрати као једна од основних и нужних компетенција за рад у просвети.

Постојећи начин едукације просветних радника кроз семинаре медијске и информационе писмености требало би да представља други корак у едукацији наставника у области МИП. Односно, семинари су неопходни како би пружили континуитет и ажурирање знања и вештина у овој области. Ипак, о едукацији просветних радника би требало размишљати и из угла изузетно ниског степена медијске писмености грађана Србије и у том контексту планирати едукацију будућих просветних радника у области МИП већ у току њихових основних студија.

Из тог разлога се испоставља као неопходно за почетак **променити Закон о основама система образовања и васпитања и као додатни сегмент увести обавезно стицање поена из области медијске и информационе писмености за све оне који се едукују да раде у просвети као предавачи.**

Иако на први поглед може деловати као логистички компликована иницијатива, јер подразумева обезбеђивање кадра који би ту врсту едукације спроводио, ипак се ефикасно решење може пронаћи у сарадњи са одсецима за медијске студије и комунологију широм Србије. На неким факултетима, као што је Филозофски факултет у Новом Саду, већ постоји предмет Медијска писменост. Овакви ресурси би се могли искористити за покретање курса који би пролазили сви будући наставници, на ком би са

њима били савладани основни концепти у критичком приступу медијима. Узимајући пример Универзитета у Калифорнији, оваква врста едукације би могла бити организована и за наставнике који су већ искусни у процесу образовања.

Како би се наставило са едукацијом просветних радника и након иницијалног образовања у области медија, ажурирање информација, као и информације о новим концептима у области МИП би се и даље пружали просветним радницима кроз акредитоване семинаре стручног усавршавања, за које већ годинама постоји значајна заинтересованост школа и просветних радника.

Како је већ уочено у истраживању објављеном у публикацији Звони за медијску писменост (2021), **семинари стручног усавршавања могу дати систематичан и свеобухватан одговор уколико се усагласе сви актери који се баве овим темама. На тај начин би се обезбедила усклађеност исхода и компетенција које ће се едукацијама стећи, обезбедила би се равномерна подршка у свим регионима и за све профиле наставника.**

Такође, значајно је **усаглашавање око нивоа обука** (да ли је у питању почетни, средњи или напредни ниво), јер је већ сада познато да постоје просветни радници који ове врсте едукација и стручних скупова похађају већ годинама и примењују стечене вештине и знања на часовима, док истовремено постоје и они који за медијску и информациону писменост нису чули.

У Србији постоји више организација цивилног друштва, јавних институција и медијских удружења која спроводе едукације у овој области. Дакле, постоји довољно актера да се пружи адекватан одговор на потребе образовног система, међутим, и даље не постоји усаглашеност у раду. У том смислу, **значајно би било покренути платформу за повезивање свих актера који реализују МИП семинаре** како би се постигло праћење истоветних исхода и задатих компетенција и спрам тога прилагодили садржаји семинара. Оваква платформа би омогућила да се прати која група наставника није похађала семинаре или којима је била неопходна додатна едукација и спрам тога акредитовати нове семинаре и прилагодити постојеће. Такође, **јаснији преглед би се могао добити додатним информацијама које би се постављале на платформи ЗУОВ-а којој приступају организатори семинара и стручних скупова.**

Један од примера како би се обуке могле уједначити, систематизовати и планирати тако да покрију што више циљних група, било би постојање шестомесечног прегледа планираних обука – организације које ће обуке држати, теме које ће бити обрађене (односно ниво обуке), школе и профили наставника за које је обука планирана и територијална распрострањеност. Када су у питању већ реализовани семинари, ту би се налазиле информације о организацији, семинару, школи или групи наставника (њиховим профилима), евалуације и збирни резултати тестова спроведених пре и после едукације.

Праћење имплементације

Након спроведене едукације, очекује се да просветни радници стечена знања и вештине наставе да примењују на својим часовима. Поставља се питање како осигурати квалитетну имплементацију, али и како обезбедити подршку просветним радницима који наиђу на потешкоће током саме примене или током припреме и планирања часова.

Одговор система могао би бити у постављању критеријума за праћење наставе – „дневника медијске писмености“ које наставник испуњава сваког тромесечја и тиме шаље повратне информације образовним институцијама. Дневник би у том случају био стандардизован кроз одређени број питања затвореног и отвореног типа на које наставник треба да одговори.

Повратне информације би указале на евентуалне потешкоће у реализацији наставе, потребе за додатним информацијама, реаговања ученика, и томе слично. Када се добију конкретне информације о томе шта се дешава на самој настави, систем може да реагује у виду додатне стручне подршке наставнику ком је то неопходно или трансформацијом едукативних семинара уколико се сазна да одређена област која се показала кључном у току наставе, на семинарима није обрађивана.

Размена искустава

Искуство просветног радника из Калифорније који је похађао курс медијске писмености било је да је имао потешкоће приликом осмишљавања начина како медијску писменост да подучава на часовима природних наука и како би му било лакше да је имао колеге са којима би могао да размени мишљење и да заједно са њима осмисли нове идеје (видети горе у тексту, стр. 8). Тај, изузетно сликовит пример, подудара се са искуствима одређеног броја просветних радника који су учествовали на семинарима Новосадске новинарске школе.

Један од најзначајнијих аспеката подршке просветним радницима приликом увођења новог дидактичког концепта представља управо омогућавање умрежавања, размене искустава и пружање прилике да просветни радници сличних профила, односно предавачи сличних група предмета, сарађују на разradi планова наставе, креирању нових приступа и путем покушаја и погрешака дођу до коначног одабира довољно ефикасних и креативних приступа у реализацији наставе.

Један од начина пружања овакве подршке био би кроз стручне МИП скупове, кампове или друге врсте вишедневних догађаја који би се догађали довољно често и са довољном распрострањеношћу, како би се дошло до свих циљних група и како би пружене могућности за размену биле адекватно увремене.

Најзначајнији сегмент овакве врсте скупова била би могућност да наставници сродних група предмета из различитих школа, са територије читаве Србије раде на креирању примера пројектне наставе, која би се базирала на МИП вештинама. На тај начин би

се временом направила велика база наставних материјала, чији би аутори били сами просветни радници, који би радили на томе уз менторску подршку МИП експерата из земље и иностранства.

Скупове би, као и едукације, могле организовати како јавне и образовне институције, тако и организације цивилног друштва, удружења, фондације и остали актери који се активно баве медијском писменошћу и образовањем у Србији, уз формирање јединствене базе скупова, тема, распореда, организатора и полазника.

ЗАКЉУЧАК

Значај медијске и информационе писмености препознат је у образовном систему Републике Србије и активности у правцу имплементације МИП спроводе се последњих неколико година. Како је сам систем препознао значај медијског описмењавања ученика, следећи приоритет јесте проналажење адекватног начина да се то успешно спроведе.

Овим, као и претходно објављеним документима практичне политике, Новосадска новинарска школа желела је указати на чињенице и запажања која је тим стекао пре свега практичним радом на семинарима стручног усавршавања за просветне раднике, кроз МИП скупове за наставнике, као и спровођењем више истраживања која су се односила управо на имплементацију МИП у образовани систем. Основни закључак који се на основу прегледа постојећих, али и непостојећих пракси, може извести јесте да је квалитетна и свеобухватна едукација наставног кадра у области МИП један од кључних изазова за успешну имплементацију овог концепта у школама. Више истраживања је потврдило да се просветни радници не осећају довољно компетентним за примену вештина медијске и информационе писмености на својим часовима, а систем њихове едукације и стручног усавршавања је такав да уколико не желе или нису довољно обавештени, неће ни морати да прођу било какав вид едукације у овој области. Истовремено, системски се не прати рад оних наставника који се едукују и након тога примењују вештине медијске и информационе писмености, тако да и даље не постоје

свеобухватне повратне информације о позитивним ефектима и евентуалним потешкоћама у њиховом раду.

Овим документом се предлаже више системских решења која изискују бољу комуникацију свих актера који се баве медијском и информационом писменошћу у Србији, али и одређене законодавне измене, како би се едукација у области МИП учинила саставним делом обавезног образовања за просветне раднике. У Србији постоје стручни кадрови и институције који би могли да спроводе овакву врсту едукације. Такође, постоје примери из других земаља који могу бити водич за израду наставних планова и курикулума. На изради материјала за просветне раднике се већ годинама ради и установљено је да постоји више од десет приручника објављених само на српском језику, уз постојање мноштва приручника и материјала објављених на енглеском језику који су бесплатно доступни на интернету.

На основу свега наведеног, јасно је да постоји велик потенцијал за системско увођење медијске и информационе писмености у образовање. Како би ова реформа остварила свој пун потенцијал, неопходно је учинити још неколико корака, а који су у овом документу дефинисани као 1. системска едукација просветних радника, 2. праћење имплементације медијске и информационе писмености на настави и 3. олакшавање размене искустава наставницима који реализују МИП на редовним часовима кроз стручне скупове, кампове и сличне врсте догађаја, на којима ће се такође подржати и креирање наставних материјала који ће након тога бити јавно доступни, достављени школама и служити и осталим наставницима.

ЛИТЕРАТУРА

1. Валић Недељковић, Д. и Јањатовић Јовановић, М. (2019). *Искуства и нове могућности за имплементацију медијске и информационе писмености у основне и средње школе у Србији*. Нови Сад: Новосадска новинарска школа.
2. Валић Недељковић, Дубравка и сар. (2021). *Медији о медијима, слободи медија и новинарима*. Нови Сад: Новосадска новинарска школа.
3. Грња Клаић, Марина и Јањатовић, Јовановић Милица (2021). *Предлог практичне политике за системско увођење медијске и информационе*

писмености у образовни систем у Србији. Нови Сад: Новосадска новинарска школа.

4. Јањатовић Јовановић, Милица и сар. (2021). *Звони за медијску писменост*. Нови Сад: Новосадска новинарска школа.
5. Министарство просветом науке и технолошког развоја (2020). *Извештај о реализацији акционог плана за спровођење стратегије развоја образовања у Србији до 2020. године*.
6. Завод за унапређење образовања и васпитања (2021). *Приказ и анализа резултата истраживања Извођење образовно васпитног процеса учењем на даљину*. Београд.
7. *Стратегија развоја система јавног информисања у Републици Србији за период од 2020. до 2025. године*. Службени гласник РС, број 11, 2020. - др. закон, 6/2020 и 52/2021.
8. Сигети, Валентина (2021). *Постојеће методе спровођења медијске и информационе писмености у образовању*. Нови Сад: Новосадска новинарска школа.
9. Трифуновић, Славица (2021). *Медијска писменост*. Београд: Министарство културе и информисања.
10. Центар за истраживање етницитета (2019). *Шта су препреке интеркултурности у Србији*. Београд.
11. Grizzle, Alton, Wilson, Carolyn and Gordon, Dorothy (2021). *Think Critically Click Wisely*. Paris: UNESCO.
12. Lessenski, Marin (2021). *Double Trouble: Resilience to Fake News at the Time of Covid-19 Infodemic*. Sofia: Open Society Institute.
13. Share, Jeff, Mamikonyan, Tatevik, and Lopez, Eduardo (2019). *Preparing Educators to Teach Critical Media Literacy in Critical Media Literacy in Teacher Education, Theory, and Practice*. DOI:10.1163/9789004404533_004



Република Србија
МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА
И ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ



ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
РЕПУБЛИЧКИ СЕКРЕТАРИЈАТ
ЗА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ



УНИВЕРЗИТЕТ
БЕОГРАДУ

OLOF PALME
INTERNATIONAL
CENTER

